

Redactiunea

se affia in

Strat'a tragatoriului

(L. övész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii tramisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, ommercialu si economicu.

Appare Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siesse lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romani'a:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale
pentru fiesce-care publicatiune separatu.
In locul deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 20/8. Sept. 1873.

Lucru mare, lucru ne mai pomenitu la intemplatu dillele aceste in Vienn'a. Mercuri in 17 l. c. cam pre la siesse ore era regele Italiei unite, Victoru Emanuelu galantomulu a sositu in capitalea Austriei, unde fu primitu cu onorurile cele mai stralucite ce se potu face unui suveranu, si cu una insufletire aproape demonstrativa. In acesta d'i imperatorele Franciscu Iosifu I. strinse man'a cu affectiune si imbracisii cu cordialitate pre a cellu pigmeu de odineora, care numai asiè potù sè ajunga in s'frulu titaniloru, cà a luatu din possessiunea sa si a familiei salle Lombardi'a si Veneti'a, Parm'a, Moden'a, Toscan'a si regatulu neapolitanu. Intr'adeveru, mare resignatiune si abnegatiune acest'a pentru unu monarcu puternicu, cum este M. Sa imperatulu nostru. Ospele pre care trebue sè-lu imbracisiede si sè-lu primesca in casa i resuscita suvenirile cele mai dorose si-i representa perderile cele mai masietorie de anima, si ellu totu-si are mari'a d'a se invinge pre sine si d'a affectà iubire, stima si simpatia pentru bellu ce l'a lipsitu de cele mai frumoase si mai bogate terre. Ei, dar ce sè faci; ce a fostu a trecut, trebue datu uitarii, ce acum e vorb'a d'a conservà cè mai este; apoi trebue sè scimu, cà fric'a e mare donna, ea impune si omului saretosu.

Acestu mare evenimentu politicu occupa asta-di intrega press'a interna si externa. Si nu este mirare; de-ora-ce incenarea acestui evenimentu, care cu dreptu seau nedreptu se etribue dibadei cancelarfului austriacu Andrassy, nu este numai unu simplu actu de curpasla, ci in totu casulu este unu actu de mare insemnetate politica, cu atatu mai vertosu, cà regele Victoru Emanuelu are de cugetu sè se rapeda si pana la Berlinu la famosii domni Vilhelmu si Bismarck. Combinatiunile ce se facu din acesta calletoria a regelui Italiei sunt mai multu seau mai pucinu extravagante. Dupa unii, prin acesta calletoria ar da de scire lumii, cum cà „sant'a aliantia“ s'a inchiatu si intaritu de nou; Franci'a trebue deci-sè-si caute de lucru si sè renuncie la ideele salle de rebunare, de-ora-ce Europ'a vrè acum pace si linisce, era nu complicatiuni noue si noua versare de sange. De aici provine apoi, cà altoru-a li place a combinà absurditatea, cà acesti trei potentati europeni, in frunte cu Bismarck, intru atatu ar fi petrunsi de necessitate unei paci durabile, încatu s'ar fi inragiatu reciproc a sustiené statulu quu in Europ'a chiaru prin desarmare adeca prin reducerea contingenteloru de armata activa, cari in starea loru actuala intr'atatu ingreunedia bugetele staturiloru, in catu elle, prin sustienerea unui numeru de armata asiè de mare, trebue sè bancrotedie si sè se ruinede totu asiè de usioru in tempu de pace, ca si in tempu de resbellu. Acesta combinatiune numai intru atatu este absurda, intru catu este imposibile. Bismarck nu se pote plange, cà n'are bani; ellu a storsu cinci miliarde de pre spatele Franciei, si acesta summa colossala trebue sè o fructifice pana este inca in vietia. Si cine porta culpa, cà aceste cinci miliarde in auru insuffla asta-di atatu frica, atatu respectu celloru ce se lupta cu bancrotarea, cu ruin'a totale? De buna

seama invingutoriulu din 1870 nu porta culpa si cu atatu mai pucinu invinsulu, ci Europ'a, care in momentulu candu Bismarck ceru fabulos'a summa de daunare sè fi protestatu si chiaru cu arm'a in mana sè fi intervenitu si sè fi impededatu acea pretensiune ne mai audita, alle carei consecintie sunt asta-di atatu de funeste pentru pacea si ecilibriulu european. Europ'a inse a intrelassatu a face acest'a, ca are deci sè sufferia si sè stee gat'a a intempina consecintiele, trebue sè stee inarmata, pentru cà banii de cari dispune Bismarck pregatescu una noua espeditiune de resbellu. Una privire a supr'a fortificatiuniloru Prussiei, redicate seau completate de la inchiarea paci incoce, ni arreta destullu de evidentu intentiunile si directiunea ei in venitoriu: ea si-urmedia callea sa traditionala, pentru cà Europ'a i-a mediulocitu fabulos'a summa de bani, cu carea pote sè luere.

Convenirile suveraniloru totu-de-un'a prevestescu resbellu, si cu atatu mai vertosu convenirea fortia si nenaturala de asta-di. De Itali'a nu ne ingrigimu, ea este departe de gur'a leului, ne ingrigimu inse de Austri'a, carea intrà in cursa cu atatu solennitate si sant'a simplicitate. De candu s'a deschisu espusetiunea de Vienn'a tiarulu Vilhelmu este in continuu morbosu, in continuu are junghiuri si doreri de anima, numai ca sè nu pota veni la Vienn'a; inse cu tota aceste ellu si marcu au opritu s'au ingrigitu, ca Franciscu Iosifu totu-si sè capete sarutarea lui Iud'a, si inca de la acellu-a, de allu carui nume sunt legate cele mai dorose suveniru alle Habsburgiloru. Nu credemu ceea ce ni place a crede, ci credemu ceea ce ni dictedia natur'a lucruriloru. Si daca vomu avé in vedere si descoperirile ce le face generalulu italianu Lamarmora in cartea sa publicata câte-va dille inainte de plecarea regelui Victoru Emanuelu la Vienn'a si intitulata „Ce-va mai multa lumina a supra eveneniminteloru politice si militare din 1866“, apoi nici unu momentu nu potemu sè mai dubitam, cà a supra biete Ostrungurie se arrunca sorti. Generalulu Lamarmora, care in 1866 era ministru presiedinte allu Italiei, arreta in nou'a sa carte nu numai intrigele ce s'au tiessutu intre Itali'a si Prussi'a pre contulu Austriei, ci ellu descopere chiaru si planurile de insurrectiune alle unguiloru, cari atunci afflassera dejà unu rege nou pentru Ungari'a si instalassera si unu guvern provisoriu secretu. Afara de acest'a Lamarmora numesce statulu ungurescu de asta-di „imaginariu“, carui-a i lipsece basea si garantiile de essistintia. Tote aceste momente si fapte ne facu a crede, cà Ostrunguri'a nostra se affia in mare periclu; dillele i sunt numerate.

In fruntea foiei oficiale „B.-Pesti Közlöny“ de la 19. Sept. afflamu placut'a scire, cà M. Sa, prin rescriptulu seu cu dat'a 17. Septemvre, a binevoitu a aprobà alegerea Prea SSalle Procopiu Ivascovicu de archiepiscopu si metropolitulu allu Romaniloru gr. or. din Transilvani'a si Ungari'a.

Congressulu electoralu din Sabliu.

Unde domnesce concordia, armonia si buna intiellegere, acolo machinatiunile adversariloru nu strabatu, egoismulu si ambitiunile personali seau tre-

bescu innabusite in pepturile ce le nutrecu, seau trebue sè se tiena departe deloculu, unde nu li este permisu a se arita; acolo causele sante nu sufferu nafragiu, elle triumfedu, inflorescu si adicu fructele aseptate, pentru cà nici Ceiuulu nu li detrage binecuventarea sa; acdo vointia poporului se manifesta in tot grandorea si valorea sa, ea este tare ca stanc'a, este titanica, si nu pote fi igrorata.

Alegerea de metropolitulu de la Sabliu est unu actu de mare importantia, este unu evenimentu, care merita cea mai mare attentione din partea publiculu romanu.

Statutul organicu, care assecura besiceei gr. or. romane din Transilvani'a si Ungari'a cea mai liberala constitutiune ce pote s'o aiba vre-o beserica crestha pre intrega suprafacia planetulu celocuimu, s'a essecutatu pentru prim'a daa si in acelle puncte alle salle, cari se referescu la cellu mai momentosu si mai ponderosu actu, la alegerea capulu veliutu allu aceste beserice nationale. Care romanu nu trasalta de bucuria, candu affia cà acestu actu importantu, acesta alegere momentosa s'a essecutatu fara a se da ingerintiei mongolesci nici baremu cellu mai micu pretestu de amestecu? Ce anima remane rece si ce ochi liberi de lacrima de bucuria, candu priyescu avantajiele ce si-le-a eluptatu acesta beserica, acestu foculariu nationalu, care odata era espusu persecutiuniloru celloru mai crancene si mai barbare? Cine nu vede inca si asta-di urmele netolerantiei trecutulu amaru, candu nu numai se profanau altariile si maltratau cei ce serviau la elle, dar nici turnulu besericeei romane nu era ertatu sè se redice mai susu decâtu hornulu casei sassesei seu unguresci? Dorose suveniru aceste! Mare contrastu intre atunci si acum! Dar cu catu suvenirea din trecut e mai dorosa si cu catu contrastulu e mai mare, cu atatu mai mare trebue sè fia bucuria in aceste momente, candu vedemu cà acesta beserica, odineora persecutata si netolerata, si-a assecuratu essistintia, prosperarea si inflorirea pre una basa solida si tare. Da, mare pote sè fia acesta bucuria, inse completa nu, pentru cà sunt inca multi frati de unu sange, cari nu se bucura de assemeni drepturi, si cari inca si asta-di au d'a sufferi arbitriulu si ingerintia unguresca in beserica romanesca.

Atatu din totu decursulu siedintieloru, catu si prin resultatulu alegerii, congressulu electoralu de la Sabliu a doveditu cea mai matura si mai seriosa procedura. Alegerea de metropolitulu a cellu mai betranu si mai demnu barbatu in ierarchia, a parintelui Episcopu Procopiu Ivascovicu, noi o salutamu ca unu evenimentu fericitu, care ni promitte multu bine pentru solidaritatea nationale. Speramu si ni place a crede, cà noulu metropolitulu nu va perde din vedere, cà pusetiunea la care s'a innaltiatu prin increderea credintiosiloru sei si prin meritele si onestitatea caracterulu seu, stà in strinsa legatura si cu vietia publica politica a poporulu romanu, si astfelu va staru a contopi partiele nationale politice, va cautà a complanà si delaturà differentiele regretabile, cari conturba solidaritatea si facu lupt'a nationala difficile si sterile.

Desbinarile, certele si frecarile ce

au essistatu pana acum in sinulu natiunii romane au incoragiatu pre adversarii nostri intru atatu, încatu asta-di ei ne considera ca pre una turma de fiintie cuventatorie, cari n'au vointia libera, si prin urmare nice nu sunt demne de alta sorte, de catu de impilare si subjugare, pentru cà nu sciu, cà daca aru vrè aru potè isè-si croiesca alta sorte. Este inse greu a croi alta sorte pentru unu poporu, candu cei chiamati si alessi mergu unii in drept'a altii in stang'a si totu-si se mai isbescu si in capete. Dèe Cerialu, ca noulu metropolitulu allu besericeei romane gr. or., prin inaugurarea activitati sale de metropolitulu sè inauguredie totu-odata si er'a noua a solidaritati nationale, a armoniei, concordiei si buneii intiellegeri intre fratii de unu sange si de un'a si aceea'si sorte; cà-ce numai asiè ni vomu potè eluptà drepturile ce ni competu, si numai asiè vomu potè sè pastramu natiunii nostre prestigiulu si demnitatea ce i se cuvine.

* * *

Aci lassamu sè urmedie respunsulu Dluu Iacobu Bologa la discursulu de deschidere soleana a congressulu electoralu, pronunciatu de commissariulu metropolitanu si publicatu in numerulu precedentu allu foiei nostre, era mai la valle damu locu unui reportu mai de taiatu despre intregu decursulu congressulu din Sabliu.

Discursulu,

prin care Dlu Iacobu Bologa respunde la allocutiunea de deschidere soleana a congressulu electoralu din Sabliu, pronunciatu de Prea S. Sa parintele episcopu Procopiu Ivascovicu.

Présantite Parinte Episcopu!

Maritu congressu! E unu ce magulituriu, e unu ce mangaiatoriu, e unu ce insufletituriu ce ne intrunesce asta-di in sant'a acesta beserica: Prim'a esserciare a unui-a d'intre cele mai essentielle, d'intre cardinalele drepturi alle santei nostre maice beserice, a dreptulu de a ni alege capulu nostru besericescu, pre Archiepiscopulu si Metropolitulu romaniloru de religiune gr. or. din Transilvani'a si Ungari'a, a acellu dreptu, domniloru mei! pre care protopartintii nostrii l'au intrebuintatu pana la annulu 1700, era urmatorii loru au insetatu dupa ellu cu noi dimpreuna pana bine de curandu, pana a di.

Aru trebui deci — dloru mei! sè saltamu de bucuria, pentru cà dupa atati'a anni amari noi suntemu fericiti acei-a, cari ne invredniciram, a face intrebuintare de acestu dreptu, fara de care nici vorba nu aru pote fi de autonomi'a, de prosperarea santei nostre maice beserice.

Ti totu-si pare-mi-se, dloru mei! cà fetiele nostre nu esprima bucuria de carea salta animile. Nu, dloru! pentru cà acellu-a, care ne resuscità si ni castigà acellu dreptu, absentedia din midiloculu nostru si pentru cà chiaru absentarea acest'a ne dà ansa la prim'a lui esserciare!

E improspatatoria de doreri, de rane dloru! dara totu de odata si adeverata icona ce tocmai ni infacisii Présantia sa parintele Episcopu conductoriu allu acestui congressu nationalu besericescu despre preatrist'a stare in carea se affia preste totu si in parte sant'a nostra maica beserica inainte de a se ivi acellu-a pre terrenulu besericeei gr. or. romane din Ardelu, care dupa unu pre lungu tempu allu suferintiloru, a lipsirei

statu, propune esmitterea unei deputatii care se invite pre commissariulu congres. D. Ivascoviciu, eppu Aradului, a se preintuși a occupá loculu presidiale. Congresu ala allege in doputatieuna esmittenda pre D. D. Ioanovicu, Fauru, Dr. Hodosiu, Desanu d'intre seculari, si pre protopopii Ticanu, Belesiu si Motianu dintre clericali.

La intrare D. commissariu fu primitu si alutatu d'in tote partile cu ovatiuni indeingate si insufletorie.

Commissariulu occupandu loculu presidiale, propune si se alegu notari ad hoc cei mai tineri deputati congressuali: Dnii Toma Rosiescu, Teodoru Fasie si Simeonu Popescu. Dupa acest'a commissariulu tiene descursulu de deschidere, facundu meritata apoteosa maralul Archiereu Andrieu. (Discursulu de deschidere l'amu publicatu in nrulu precedentu. Redactiunea.)

(Va urma.)

Valeriu.

Societatea Academica Romana.

La 30 Augustu st. v. s'a tenu tu si edintia publica de inchidere a Societatii academice romane in sala Senatului din palatiulu Universitatii in Bucuresti.

La deschiderea sedintiei s'a datu lectura mai antaiu unui actu memorabilu demnu de applausele tuturor Romanilor, care ar fi bine se affle mai multi imitatori: Testamentulu generalu in vietia Nasturelu Herescu.

Inca din 1868 acestu venerabilu bebranu, care a conservatu piosele sentimente stramosiesci, regulasse ca din avecre sa se o lasse besericeei santei Vineri — fundata si patronata de vechi'a si nobilibi'a familia Herescu — si se se iea 1000 de galbeni pre fia care annu pentru premie literarie. Annulu acestu-a generosulu donatore crediu ca nu ar poté incredintia mai bine acellu venitu, de catu in manile „Societatii academice,” care are tocmai missiunea de a incoragiá progressulu sciintiei si literaturiei.

Astfelu, dupa nou'a dispoziitiune testamentaria, diumetate din venitulul averii salle se lasse besericeei santei Vineri, si diumetate „Societatii academice” sub numele de „Fondulu Nasturelu.”

Din acestu fondu se voru da pre totu annulu premie pentru opere sciintifice, literarie si de belle arte, in summa cellu pucinu de 5000 lei noui. Assesemene premie se voru da nu numai

pentru operele annunciate anume de „Societatea academica,” ci si pentru celle de innalta valore literaria ce s'aru publicá spontaneu de cine-va si cari s'aru aprecia demne de recompensa din partea „Societatii academice.”

In urm'a lecturiei acestui testamentu, d. G. Sionu, membru allu Societ. acad., pronuncá unu discursu de multiu-mire in onorea donatoriulu. (Acestu discursu lu vomu publicá in nr. prosimu. Red.)

Dupa ce betranulu academicu Bartiu a datu lectura unei disertatiuni a supr'a bataliei de la Varn'a din 1444, s'a comunicatu raportulu commissiunii filologice a supra unui concursu de traducere din Iuliu Cesare. Tra luctiunea dlui Caeanu, profesore din Focisiani a fostu premiata cu premiulu de 1200 franci. Acestu premiu s'a datu din fondulu Cusa. D. Odobescu a pronunciatu cu acesta ocasiune câte-va cuvinte bine-sentite in memori'a repausatului Domnu, care a incoragiatu activitatea literaturiei prin fondulu ce a donatu cu acestu scopu.

Sessiuinea „Societatii academice” a annului acestu-a s'a inchisu printr'unu discursu de secretariulu generalu allu acestei societati.

d. „Pressa”

Saturariu, in Septempre, 1873.

Sperantiele economului agricultoru dupa atati-a anni sterili si plini de sufferintie sunt nimicite cu totutu si in acestu annu. Recolt'a de papusioiu nu va fi mai favorabile decatu cea de grau. Siorecii au nepaditu campulu, si sementia de tomua va fi arruncata in gur'a lor. Betranii spunu, ca de câte ori s'au ivitu siorecii in asié mare mesura, a urmatu totu-de-un'a fomete si scumpete. „Panem et circenses.” écca situatiunea in care se affla tierr'a lui Stefanu Unguru. Si guvernulu, care ar fi chiatu a alina sufferintiele, ce face ellu in midilocolu prepartiei generale? Tramitte essecutori pre omulu seracu, ca se iee si cea mai din urma bucatu din gur'a prunciloru, ca se-i iee sufferintiu. Si pana candu astfelu poporulu e espusu la ruinare cu deseverstre, cei ce tragu folosu din situatiune sunt: judanii fara sufferintiu cei cu 100%—200%, si essecutori reg. ungresci cu diurnele de 5—8 fl la di

datu cu alt'a. Acum nu e de miratu ca atata conditiiuni se ceru de la interpretatoru, de la judecatoru. Deschideti istoria, si veti vedé cu cata solemnitate s'a imbracatu totu-de-un'a verdictu! Acest'a este peneru ca autoritatea, care distribuie justitia, este cea mai importante intr'o societate, si prin urmare ea cea d'antaiu trebuie se fia mai stimata, mai respectata. Daca este vr'u-nu locu unde omulu trebuie se-si puna tote facultatile salle in jocu, unde ellu se trebuiasca a se intrece in sciintia, in imparialitate, onestitate, in caracteru, in integritate, apoi sicuru acellu locu este pre altarulu de unde justitia imparte radiele salle binefacutoare printre omeni. Judele nu este unu omu, si unu preotu. Credintia sa este legea, altarulu seu tribunalele, besericea sa societatea. Ca si preotulu, detoria sa seau mai bine missiunea sa este d'a pune pre omeni continuu in raportu cu legea, asta emanatiune a divinitatii. Unde si justu au aceea-si origine: pentru ca n'aru avé si acellu-asi caracteru? Aceste principie sunt atatu de adeverate, in catu, ca cei vechi, jedgele avea de missiune a iniitia pre omeni la cultulu divinitatii si la acellu-a celu dreptatii. A trebuitu ca pasiunile se se descepte in pepturi, ca interessele de casta sa de partia se se esagereze, pentru ca aceste doue lucruri se se desparta unulu de altulu. Daru asta separatiune n'a potutu se desnarazeze ceea ce inca de la inceputu ora adeverat. Preotulu n'a mai distribuitu justitia, daru judele a avutu totu-de-un'a caracterulu lui.

Acesta digressime erá necessaria, ca-cci inca nu ne incelamu, numai ea justifica celle ce diceamu mai susu in privintia caracte-

si spesele de calletoria. Luati domniloru, luat, dar se sciti ca a ti luat totu.

Ce este ore caus'a sbicului tramissu asupra poporului? Poporulu, bunu si creditiosu, nu pote se fia caus'a; ellu a datu totu de-un'a lui Ddieu si imperatulu, ce li se cuvine. Provedinti'a, carea la inceputulu seclului presinte a cercetatu tierr'a cu „fometa cea mare” si ea a pedepsitu alliantia cea santa, conjurata in contr'a libertatiloru poporeloru — asta-di pedepsese trufia si inganfarea „poterniciloru diflei,” voiesce a pune capetu nedreptatiloru comisse de constitutionalismulu falsu allu magiariloru; voiesce a umili pre cei ce s'au innaltiatu prin forcia si fara-de-legi. Numai astfelu se pote esplicá mania lui Ddieu tramissa asupra nostra. Si noi vomu indurá si perseverá cu acea convictiune: ca nu este de parte timpulu, candu dreptatea si adeverulu nu voru mai fi vorbe gole; candu romanulu in patri'a sa nu va fi tractatu ca unel'a de tunsu si de mulsu; candu cei ticalosi si-voru lua resplaté meritata. Nu este nefericire, in care se nu fia si ce-va bine.

Priepe-voru ore ungurii semeele, ce se arreta a fi tramisse de o mana supranaturala? Vedé-voru ei ore, ca in contr'a loru sa conjuratu pana si natur'a, acésta mama dulce a toturoru? Si dancu nu, — ore M. Sa Domnitoriulu va sufferi si mai departe la guvernarea tierrii exclusivu numai o mana de omeni, cari in setea loru nu se sfiescu a ni atacá si profaná pana si penatii (Diei) nostri de casa, limb'a si sentimentele plantate in noi de natura, cari cu potere omenesca nu se potu smulge din anim'a nostra? Seau semeele de pana acuma nu sunt de ajunsu pentru ca si ungurulu se pricepa, si spre acésta sunt de lipsa altele, mai grele si mai ecclatante?

Ei bine, voru urmá si acelle. Institutiuile maiestrite decretate de magiari voru ruina tierr'a, fara ca nationalitatele se gravitedie in afara. Poporulu, cellu magiaru asié precum si cellu romanu e satulu dejá de asemene constituitiune, si findu desemagitu constituitiunea intrega de asta-di o considera de unu midilocu numai pentru indestulirea poftelor unoru speculanti singulari; innaintea lui si-a mancatu omeni'a si drept'a si stang'a, si mai bine se arrunca in braciele némtiulu absolutisticu, de catu se suffere nedreptatile domniloru magiari, cei cu gur'a mare si cu mintea scurta.

testulu legii, apoi cum o potemu interpretá?

Allu duoilea, daca testulu se pote intiellege prin chiaru lectur'a lui, atunci ce nevoia mai este d'a alergá la regulele interpretatiunii? Cellu ce face acest'a dicteza legea, éra n'o applica; prim'a sa detoria aru fi calcata, ca-ci aru cumula asupra sa doue calitati, aceea de legislatoru si aceea de interpretu, ceea ce nu pote fi permisu nici dupa principiele generale, in acesta materia de asta-di, care separa aceste poteri, nici dupa chiaru articulele legii. A trei-a conditiune, pentru a se da locu interpretatiunii e „ca terminii testului se nu fia singuri sufficienti pentru a manifestá pe deplinu sensulu si idea legiuitorulu.” Unde este completa intiellegere, nu póte fi dubiu, si unde nu este dubiu, legea trebuie applicata puru si simplu.

Acestea disse, prim'a detoria a interpretatorului, insintea unui atare testu, este mai antaiu cautarea tragerii sensului din chiaru cuvintele ce intrebuintiesca legiuitoarele in testulu seu. De multe ori arangiemntulu fraseloru, punerea virguleloru, studiarea terminiloru intrebuintiati, facu se se vedea, fara alta casna, ideea legiuitoarelui, seau ceea ce ellu a voitu se dica. In tierr'a nostra, unde legile in totu-de-un'a s'au facutu si se facu cu mare rapeditiune, la noi unde legiuitoarelui, in grab'a lui, i-a placutu se tiena pucinu comptu de regulele gramaticale in constructiunea fraseloru, acesta prima regula a interpretarii va poté avé locu adesea. Interpretatoarele are daru detoria d'a usá cu sciintia si precisiune de asta regula, care de multe ori lu va poté scote din multe difficultati. Daru se intempla de multe ori ca

Daca vomu merge totu asié si mai de parte, in dicee anni de dile judanii voru fi stapanirii tierrei, si magiarii cu man'a propria voru crea din tierra o noua Palestina.

Si in midilocolu acestei triste situatiuni, magiarii in locu de a impaca nationalitatele, semena sementi'a urrei si a discordiei totu mai tare. Potu ei ore asceptá catu-si de pucinu folosu pentru binele publicu, seau tocmai pentru binele loru exclusivu, daca se va continuá lupt'a intre nationalitati pana la absurditate? Noi vomu primí lupt'a ori de unde se vana, fiindu siguri, ca venitorulu pote fi numai allu nostru. Mai velle dile, de catu celle de acuma, nu potemu se ajungemu. Si pana atunci vomu dice cu scriptur'a: Mantuiesce Domne poporulu teu, si binecuventa moscenirea ta; invingere imperatulu nostru asupra contrariloru unguni daruiesca, si cu crucea ta padiesce pre poporulu teu.

Satulu-nou-infer., in Sept. 1873.

In caus'a stramutarii theologiloru romani de la universitatea de Vienn'a la cea pestana.

Dle Red. Inca in tom'n'a anului trecut se respandise faim'a despre stramutarea theologiloru romani si rutheni de la universitatea de Vienn'a la cea pestana, adeca din institutulu St. Barbara in Vienn'a, in seminarulu centrale chatolicu din Pest'a. Dvostra atunci n'ati intrelasatu a lua notitia si a comentá scopulu acestei stramutari, precum se pote vidé in nr. 107 „Fed.” din an. tr. Acea faima acum in tempulu din urma se ivi de nou si inca intr'o forma multu mai ciudata. Se dicea adeca, ca tinerii romani si ruthi ni nu numai se voru stamuta de la universitatea de Vienn'a la alta universitate, ci se voru rechiamá pre acasa in seminariele domestice.

Noi, pre cari ne attinge immediatu acesta cauza, nu voiamu se damu credimentu acestoru faima, pentru aceea nici n'am affiatu necesariu a scrie ce-va in meritulu causei; acum'a inse, candu audiram din fonte compentine, ca prim'a faima are se se constata catu mai currendu, nu ne potemu retiené a nu da espresiune publica sentimentiloru nostre de dorere si amaritiune. Nu vomu face istoriculu seminarului c. r. centralu St. Barbara din Vienn'a, in care se cresceau alumni romani si rutheni gr. uniti din tierrele asta-di coadunate sub santa corona a santului Stefanu, asceptandu se

testulu legii se resiste in contr'a acestei esplicatiuni gramaticale. Ce va fi de facutu? Este evidinte ca acellu articlu n'a potutu fi arruncatu acolo fara nici unu scopu. Ori catu de ignorantes'aru presupune factorele legii, nu pote fi probable ca ellu se se fi amusatu d'a implé colonele unui codu cu articli inutili. Aci incepe a avé effectu adeveratele regule alle interpretatiunii. Aci interpretatoarele trebuie se-si puna in jocu tote facultatile salle, tota sciintia sa, totu bunulu seu sentiu. Atunci spiritulu seu va trebui se fia transportatu in midilocolu circumstantiloru cari au produs'o. Ellu va trebui se studieze spiritele acelloru-a, cari au concurat la confectionarea ei. Va essaminá desbaterile la cari a datu locu propunerea legii, va observá intentiunile celoru ce o presintau, cugetele celoru ce o combateau. Interpretatoarele atunci nu e numai unu omu. de sciinta, ellu trebuie se fia unu filosofu care judeca effectele dupa cause, care cauta, discerne, cantaresce, cerceteza. Cu cata precautiune inse ellu nu va face tote acestea, ca-ci va trebui se se gandesca continuu numai la detoria sa de interpretu. I va m flica se invente, se dee intentiuni legiuitoarelui ce n'a potutu avé, se gasesca teorie noui si suptile, ca-ci in facia are interessele partiloru cari ascepta dreptatea sa, si in interiorele seu are consciintia care nu i va permite a satisfacé ambitiuni desierte sacri ficandu adevverulu, care nu pote fi pentru densulu de catu in lege!

(Va urmá.)

face acesti alti barbati de ai nostri, cari au si cunoscutia mai detaiata, si penna mai agera; ci ne vomu margini numai a arreta — intru catu ni va permite modestele nostre poteri, motivele cari au indemnatu pre „parintesculu“ guvernungurescu ca se intrevenia pentru stramutarea clericiloru romanu si rutheni de la Vienn'a la Pest'a

Se scie adeca, ca primulu si principulu punctu din programm'a parintescului guvernungurescu este „magiarisarea cu ori-ce pretiu a elemintelu nemagiare“; assemene se scie, ca spre a desnationalisa pre unu individuu seu pre unu poporu intregu este neperatu necessariu a-lu despoia mai antaiu de limb'a nationala fara de care nu esiste vietia nationala, nu esiste nationalitate. De siesse anni de candu esiste, guvernulu ungurescu nu lucra decatu in acesta directiune; cu ori-ce pretiu fia chiaru si cu pretiulu assistintiei salle ellu vre se ni rapesca limb'a, acellu clenodiu scumpu, pre care strabunii nostri in tempii cei mai vitregi, contr'a toturu adversitatiloru si a furiei barbare, au sciutu se-lu apere si pastredie cu scumpeitate pentru noi, urmasii loru. Inse dorere! si rusine! tesaurulu scumpu, pre care seclii obscurantismului barbaru, candu nomadii asiatici navaliau ca si locuste pre agrii cultivati, nu ni l'au potutu rapu, pre acestu tesauru vreau se ni-lu rapesca asta-di, in seclulu XIX, pretinsii propagatori ai culturei si civilizatiunii moderne in orientulu Europei

Si acestu punctu din programma domnii unguri voru se-lu essecuta nu numai cu tota rigorea, ci si cu tota terrorea. Nu e destullu, ca au scossu limb'a romana d'in tote affacerile vietiei publice; nu e destullu ca se incerca se nimicesca institutele de invetiamentu ce stau sub poterea discretiunaria a supraveghiaru loru, inse sunt redicate din sudorea romanului, fara nici unu ajutoriu din partea statului, dar ei vreau se imdepece acum si pre junii romani d'a se poté cultivá si calificá pre la institutele mai inalte, afara de limitele Unguriei. Documentu indeveratu ni e casulu din cestiune, adeca impedecarea theologiloru romanu, d'a-si completá cursulu studioru la universitate din Vienn'a, de unde essira unii dintre cei mai zelosi si mai infocati nationalisti ai Romaniloru.

Sciundu acest'a „parintesculu“ guvernulu la de pretestu ca tenerii romani la Vienn'a tiessu la proiecte despre infintierea „Daco-Romaniei“ si ca, prin urmare, acolo tineri ai statului magiaru, cari se crescu cu bani magiari, in locu d'a deveni patrioti buni, venindu acasa cauta a infige cutitulu in peptulu mamei patrie; dreptu aceea dinsulu affia de bine, a detrage subsidiulu, de care s'au bucuratu pana acum mai multi tineri romani si rutheni, cari se tramitteau a-si completá studiele la facultatea theologica din Vienn'a, dicundu totu-odata, ca acei tineri totu asiá de bine se potu cultivá in Pest'a ca si in Vienn'a. Astfelu guvernulu ung. a rechiamatu pre clericii romanu de la Vienn'a la Pest'a, ca acolo sub ochii crescentoriloru unguri se nu li fia ertatu nici baromu a cugetá rumanesce; ca in locu d'a ceti „Federatiunea“ si „Romanulu“, se cetesca pre „Pesti Napló“ si „Ellenör“; in locu d'a proiectá despre infintierea unei Daco-Romanie, se invetie a proiectá una Unguria mare si tare preste totu orientulu Europei; se invetie, in fine, cum se colluere cu ungurulu la tempirea sentiuluiu nationalu in romanu si la realisarea ideei lui Vörösmarty, ca „totu omulu se fia omu si ungu.“

Aceste sunt, dupa noi, motivele cari au indemnatu pre guvernulu ung. ca se face dispusetiuni pentru transferarea clericiloru romanu si rutheni de la Vienn'a la Pest'a. Mai bine aru face domnii unguri, daca aru inceta odata d'a se mai nutri cu sperantie vane, cu idei nerealisabile in tempulu de asta di; aduca-si mai bine a-minte de cuvintele lui Valeriu Maximu „Lento gradu ad vindictam sui divina praecedit ira; tarditatemque supplicii gravitate compensat.“ Acest'a o revocu in memori'a ungurulu, era romanului, fiului sufferintiei seculariei dicu: „Perge pati patiens, patienti palma paratur.“

Unu filoromanu comit.

VARIETATE.

† (Necrologu.) Ioanu Papiu, in numele seu, a ficeloru: Victori'a de 2 anni si Mathild'a de 7 lune; a mamei soore: Veronic'a, a cumnatiloru: Ioanu Ludovicu si Vilhelmin'a, cu anim'a intristata si infransa de dorere aduce la cunoscutia consangeneratoru, amiciloru si cunoscutiloru prea tempuri'a pierdere a iubitei si scumpei salle socie, resp: mame, fiice si sorore: An'a-Amalia-Veronic'a nascuta Pesamosca, carea in florea etatii in allu 20. annu allu vietii si allu 4. allu beneventatei casatorie, dupa unu morbu greu de 24 dille, si-dede suffletulu in manile facultatiului a tote in 7 Septemvre 1873 la 3 ore din di. Remasitielu-i pamentesci se astrucara in 9 acellei lune ni Cemiteriulu Com. Orlatu in grupp'a familiara. Grea lovitura, mare si amara sarcina appessa umerii gelnicului consorte si a micutielu prunce. fia-irtiren'a usiora, memoria beneventata si neuitata.

† (Necrologu.) Niculan Vulcanu, protopopu gr. c. romanu de Letamare, Iosifu Vulcanu, redactorulu diariului „Familia“ din Pest'a, — cu soci'a sa Aurelia n. Popovicu, Lilla Irinyi maritata Gozmanu, Ioanu Irinyi, Antonia Irinyi, maritata Derecskey, Elena Kopocsy ved. Péczely, Irma Kopocsy maritata Jánosy Andreiu Kopocsy, Alessiu Popovicu si soci'a sa Liuba, anuncia cu anima sfasiata de dorere, incetarea din vietia a neuitatei socie, mame, sóore, sorori, matusie si cuscre **Victoria Vulcanu n. Irinyi**, intemplata in allu 60-le annu allu vietii salle si 43-le allu casatorie fericite, la Let'a-Mare in 16. Sept. a. c. ser'a la 10 óre, dupa o bóla indelungata. Fia-irtiren'a usiora si memoria bineventata.

† (Necrologu.) Alessandru Buda, deputatu dietalu, in numele seu si allu filoru Oliveriu cu soci'a Sara Huniadi, Eugeiu si a sociei salle Rosa Zaitkovski, aduce la cunoscutia rudeniiloru si cunoscutiloru, cum ca soci'a sa, resp. mama si soora; Anna Vasvári dupa unu morbu gravu, in 16 l. c. si-a datu suffletulu in manile Domnului. — Fia-irtiren'a usiora.

(Faptele nobile nu potu remane la intunericu.) Din Tergulu Muresiului ni se tramittu spre publicare urmatoarele sire: Devis'a epocii presente este inaintarea in celle ce attingu interesele spirituali cu catu este orizontulu natiunei nostre mai obscuru, cu atata debue-se ni palpedie anim'a de bucuria, candu vedemu pre unii barbati devotati pentru totu ce attinge strictu interesele natiunei nostre. Cu bucuria debue se annotediu ca in dillele trecute avui occasiune a calletori in mai multe parti alle Transilvaniei si in scaunulu Muresiului. Unu dintre literatii nostri, cari au avutu occasiune a percurge baremu in treacatu scaunulu Muresiului voru ave idea, ca ce va se dica a fi in mediulocu sacuimei infariate, precum este scaunulu amintitu. Daca este asiá, cu atata mai tare debue se stimamu zelulu unoru barbati, cari in impregiarile amentite nisuiescu a contribui, dupa potentia, la totu ce se pote pentru inaintarea in celle spirituale, ce attingu natiunea nostra. Sum de convingere, ca nu voi vetemá modestia unui barbatu romanu devotatu; daca voi enará fapta ce-lu caraterisedia. — Deci pentru a servi cu atare modelu demnu de tota imitarea — voi se illustrediu prin fapte colle disse mai susu. Barbatulu despre care vinu a vorbi este Domnulu Emericu Ladosianu, judele processuale din cerculu Calului, carele, cu tote ca abia are 3—4 sate romane, mai multu mestecate cu unguri, si cu tota ca cine cunosce poporulu romanu din cerculu amintitu, soie ca este de totulu indiferentu pentru totu ce este nationalu, totu-si prin nisuinti'a sa neobosita a conlucrata ca in comunile San-Laurentiu si K. Szentivány se se edifice scole romane, pentru a caroru infintiere a contribuitu d'in lung'a sa propria cate 10 fi. in communia

M. San-Georgiu, in carea totu odata locuesce si judele processuale, — pentru scol'a romana a cumperatu cu spesele salle proprie una casa cu 430 fl. v. a. cu una gradina de 350 stangini patrati cas'a are trei despartimente si corresponde legii pentru instructiune. Pe langa aceste pentru formarea unui fondu scolasticu in M. San-Georgiu a donatu 100 fl. v. a. Cu occasiunea acest'a inchiau impartesirile melle cu acea dorire, ca superiorii, cari au a supraveghia preste caus'a scolara in comuneloe amintite, se se ingrugesca ca aceste institute infintiate se se sustiana si pastredie, — si se se mai affie si alti barbati devotati si cu influentia mai mare, si baremu atata se contribuesca pentru binele natiunei romane, catu a contribuitu amintitulu jude processualu. — Unu calletoriu.

Concursu.

Pentru vacant'a statiune docentiale de Supurulu de susu pro 1. Octobre a. c. se publica Concursu.

Cu acesta statiune sunt impreunate urmatoriele emolumente: 120 fl. v. a.; 35 mietie de bucate si totu atata clacani; pamentu aratoriu de 8 cubule; lemne de incalditu si stólele diumetate precum si, eventualminte, proventele cantoralu.

Doritorii de a dobandi acesta statiune se fia essercitati bino in tipicu si cantari; avendu de a se presentá cu documentele loru, pre terminulu mai susu indicatu, in antea senatului scolasticu locale.

Din siedinti'a senatului scolasticu, tienuta in Supurulu de susu 10 Sept. 1873.

1—2 *Ioanne Galu.*
parocu, protop. si presied. senat. scol.

Concursu.

Prin abdicarea docintelui de pana acum si prin morte cantorelui, statiunea de cantoru-docente la scol'a confessionalu gr. cat. din fili'a Oarti'a de mediulocu seu Ortiti'a a devenitu vacanta. Dreptu aceea senatulu scol. publica concursu pentru nou'a ocupare a acestui oficiu, cu care sunt impreunate urmatoriele emolumente:

1. bani gat'a 60 fl.
2. cereale 40 metretie;
3. lemne de focu 4 orgii (stangini) patrati;
4. pamentu de arratu estravillanu, cam de 4 jugere;
5. quartiru liberu, gradina si stolele cantoralu.

Doritorii d'a ocupá acestu postu sunt invitati a-si adressá recurrence, provediute cu attestatele de calificatiune, la senat. scol. confess. din fili'a Oarti'a de mediulocu, dieca-s'a Gherlei, tractulu protopopescu allu Oartiei infer., collu multu pana in 30 Sept. a. c. candu apoi voru ave a se infacisia in persona inaintea sen. scol.

Oarti'a de mediulocu 1 Septem. 1873.
(Post'a ultima Sz. Cseh.)

Alessandru Costea
presied. sen.

Concursu.

Pentru ocuparea statiunei de invetiatoriu la scol'a confessionalu gr. cat. din Gardani, in protopopiatulu Basesciloru, se escrie concursu pana la prima Octobre a. c. st. n.

Cu acesta statiune sunt impreunate urmatoriele emolumente:

a. Salariu de 200 fl. v. a. in numerariu, platindu-se in trei rate egali;

b. Casa de locuintia cu gradina le legume.

Doritori de a ocupá acestu postu au se

asterna recurrence loru in tempulu indicatu la senatulu scol. locale din Gardani.

(Post'a ultima Szil. Cseh.)

Gardani, in 3 Septembre 1873.

Michailu Mustea

2—2 Parochu si pres. senat. scol.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet., edit. si red. respundiet.

Annuciu.

Iosvorele de apa minerala din fontanelo principale de munte alle Borszékului, care este renumitu in tota lumea, apoi fabric'a de stóila cu trei cuptorie de topitu edificiele economice si alte obiecte si drepturi de usufructu, — se dau din partele comunitatiloru secuesci Gyergyó-Ditró Száchehy in arenda pre 12 anni succesiivi incependu de la 1 Novembre 1874, in intellensulu punct-loru si conditiuniloru statorite de adunarea generale a acestoru comunitati, care s'a tienutu in 10 Augustu a. c. Pertratarea offerteloru de essarendare va avé locu in 20 Novembre a. c. la 10 ore a. m. in localitatea officiala a comunitati Ditró.

Summ'a minima pentru offertele de arenda s'a statoritu la 52,000, adeca cinci-dieci doue mii florinti pre annu.

Doritorii d'a luá in arenda sunt cu tota onorea provocati, ca in restempulu menatiunatu se binevoiesca a-si subterne offertele in scrisu si provediute cu timbru de 50 centi la comisiunea alessa spre acestu scopu in comunitatea Ditró, si acest'a s'o faca atata mai vertosu, pentru ca offertele sosite mai tardiu nu se voru luá in consideratiune. Inse este de in semnata, ca offertele se fia concipiate in limb'a magiara, se fia chiaru si in elle se se dechiare apriatu, ca respectivulu are deplina cunoscutia despre punctele si conditiunile statorite si le accepta; afaz de acest'a, la oferta se se allature in bagat'a summ'a de 5200 fl. ca 10% din summ'a totala de essarendare, seu se voru allaturá attestate officiale autentice, prin cari se va dovedi ca in valoarea summei mentionate s'au depusu la ore care perceptoratu regung. essuru spre scopulu arendarii dupa cursulu bursei, obligatiuni unguresci de transivane pentru deadaunarea pamentulu. Offertele trebuie se fia subscrisse cu mana propria.

Puntele conditiuniloru statorite se potu ceti in fia-care di in cancelaria officiale a comunitati Gyergyó-Ditró, eventualminte la cerccare expressa se potu si tramitte.

Totu-odata spre orientare se notifica, ca in Borszék s'au descoperitu acum de curandu straturi mari de carbuni de petra calitate escellentu, cari ne facu a crede, ca in in tempulu celu mai scurtu se va construi una linia ferrata de la lini'a principala pana aici.

Datu din adunarea generala a comunitatiloru secuesci Ditró si Száchehy, tienutu in 10. Aug. 1873.

Moise Dessó
presiedinte

Stefanu Fülöp
notariu.

Sifilitic'a si impotentia,
fia vechie seu de curundu nascutu
se voru tratá dupa metodulu homeopatiu de Dr. I. Ernst, Pest'a, strad'a idolilo (Göttergasse) nr. 6., etagiulu II., usi'a nr. 1 de la 2—5 ore dupa media-di

Aceste morburi se trateza a desse in modulu celu mai usioru cu dose mari de odu si argintu viu, si acest'a se face mai spre ajungerea unui resultatu momentanu. Patifientii vindecati in modulu acestu a voru cadé mai curundu seu mai tardiu in morburile celle mai infricosiate, incá inca in aduncele batranetie voru avé, dorre, a sufferi greu de condecintiele acestu tratari usiore si superficiale Scutu contra acestoru felu de pericole ofera metodulu de tratere homeopatiu, care, precum este cunoscutu, nu numai ca vindeca dorerile celor mai invecchite, ci effectulu lui este asiá de nefactoriu, incatu nu lassa nice cea mica temere de urmari rele. Diet'a ce se va pescire este simpla si usioru de tienutu